

Odborné štúdie sú zaujímavé, ale mňa zaujali iné texty, ktoré sa nachádzajú medzi prílohami. Na prvom mieste by som uviedol prvé anexy a hneď za nimi obe bibliografie. Všetky pozornému čitateľovi nevtieravo podsúvajú myšlienku ďalšieho a iného využitia zhromaždených poznatkov. Z vedeckého hľadiska by mohlo ísť o vyššiu odbornú úroveň, alebo z geografického hľadiska o širšie zameranie, ktoré by sa neobmedzovalo len na územie Poľska, ale minimálne o priestor strednej Európy.

Veľmi frekventovaným slovom v oboch zväzkoch je slovo digitalizácia. Prezentované projekty nepredstavujú digitalizáciu ako cieľ, ale ako prostriedok na záchranu a dostupné sprístupnenie bohatých dokumentačných fondov, ktoré vznikli pre potreby Poľského etnografického atlasu. Projekty sú koncipované veľmi veľkoryso. Veľkorysé je aj ich personálne a materiálne zabezpečenie. Nedá mi, aby som si s ľútosťou nepovzdychol, že by som sa rád dožil toho, že obdobným veľkorysým spôsobom sa bude raz pracovať aj na digitálnom spracovaní archívu slovenského etnografického atlasu.

MOJMÍR BENŽA,
Bratislava

LITERATÚRA

Etnografický atlas Slovenska (1990). Red. S. Kovačevičová. Bratislava: Veda.

Jakubiková, K. (2018). Zygmunt Kłodnicki, Agnieszka Pieńczak, Joanna Koźmińska: Polski atlas etnograficzny. Historia, osiągnięcia, perspektywy badawcze [Poľský etnografický atlas. História, výsledky, perspektívy bádania]. *Slovenský národopis*, 66(3), 367–369.

Kłodnicki, Z., Pieńczak, A., Koźmińska (2017). *Polski atlas etnograficzny: Historia, osiągnięcia, perspektywy badawcze*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Kłodnicki, Z., Pieńczak, A., Koźmińska (2024). *Polski atlas etnograficzny – stan prac: Digitalizacja i opracowanie naukowe materiałów źródłowych (lata 2020-2024)*. [Poľský etnografický atlas – stav prác: Digitalizácia a vedecké spracovanie pramenných materiálov (roky 2020 – 2024)]. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

VALERIA KOVACHOVA RIVERA DE ROSALES, BOHDAN ULAŠIN
(Eds. a preklad):

Cuentos eslovacos de tradición oral II.

[Slovak National Tales from the Oral Tradion II]

Madrid: Ediciones Xorki, 2023, 187 s.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SN.2026.1.12> © 2026, Renáta Bojničanová

This is an open access licensed under the Creative Commons

Kniha *Cuentos eslovacos de tradición oral II* (2023) [Slovenské ľudové rozprávky II] predstavuje druhý diel výberu slovenských rozprávok Pavla Dobšinského v preklade do španielskeho jazyka a nadväzuje na prvý diel, ktorý vyšiel v španielskom vydavateľstve Xorki ešte v roku 2012. Po viacnásobnej dotlači a pozitívnom prijatí prvého dielu s názvom *Cuentos eslovacos de tradición oral* [Slovenské ľudové rozprávky] (Kovachova Rivera de Rosales et al., 2012; Bojničanová, 2013) pripravili Valeria Kovachova Rivera de Rosales a Bohdan Ulašin druhý diel. Aj v tomto prípade bolo knižné vydanie podporené Literárnym informačným centrom, štátnou organizáciou v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Druhý zväzok nadväzuje na ten prvý zámerom aj prekladateľským procesom. Pôvodný projekt bol výsledkom spolupráce pedagógov a vtedajších študentov hispanistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a študentov slovakistiky na Univerzite Complutense v Madride. Študentské preklady pod dozorom pedagógov prešli následnou revíziou a jazykovými a štylistickými úpravami. Ako vysvetľujú autori v doslove (s. 171), do prvého dielu sa nezmestili všetky preložené rozprávky, takže prešli do druhého dielu. Z toho obdobia pochádzajú preklady textov *Smrť kmotra a zázračný lekár*, *Bača a šarkan*, *Zlatý kľúč*, *Sitno*, *Zlatá krajina* a *Myšacia bundička*. Na prvej fáze prekladu pracovali študenti oboch spomínaných univerzít, konkrétne Patricia Barrera Velasco, Marta Diéguez Vallejo, Patricia Franco Lommers, Ana Belén Angulo Rufs, Monika Slobodová a Mária Smatanová. K nim pribudli texty, ktoré preložili už samostatne slovenský romanista a iniciátor celého projektu Bohdan Ulašín (*Mlynček*, *Chudobných rodičov syn*, *Starý Bodrík*, *Cesta k slncu*, *Nebojsa* a *O zakliatej sestre*) a univerzitná pedagogička a prekladateľka pôsobiaca na Univerzite Complutense Valeria Kovachova Rivera de Rosales (*Janko Hraško* a *Tri zakliate kniežatá*). Na záverečnej revízii sa okrem už dvoch spomínaných univerzitných pedagógov podieľala aj Natalia García Jiménez.

Kniha je vybavená vysvetľujúcim doslovom (*Nota preliminar al postfacio*, s. 171–172) a, podobne ako v prvom zväzku, samostatnou vedecky fundovanou kapitolou a komentármi a analýzami textov: *Comentarios y concordancias con el catálogo universal de tipos cuentísticos* (Komentáre a zhody s medzinárodným katalógom rozprávkových typov, s. 173–185). Jej autorom je Bohdan Ulašín a obsahuje výklad každého textu z hľadiska jeho medzinárodnej typológie, históriu jednotlivých rozprávkových typov a ich zasadenie do širšieho európskeho kontextu s dôrazom na porovnanie, respektíve hľadanie paralel so španielskym rozprávkovým fondom. Pri určovaní typu autor vychádza z klasifikácie Hansa-Jörga Uthera (ATU) publikovanej v medzinárodnom katalógu rozprávkových typov *The Types of International Folktales* (Uther, 2004). V komentári B. Ulašín uvádza názov rozprávky v preklade, názov v origináli, zdroj, v ktorom sa text objavil prvýkrát a číselné zaradenie podľa ATU. Tak ako v prvom dieli, aj tentokrát sa B. Ulašín pri určovaní zaradenia do ATU a opise pozadia vzniku konkrétneho typu rozprávky inšpiroval komentármi k textom rozprávok z monumentálneho diela Viery Gašparíkovej a Boženy Filovej *Slovenské ľudové rozprávky I. – III.* (Gašparíková & Filová, Eds., 1993/2001/2004).

Španielski čitatelia ocenia systematické poukazovanie na rozprávky s totožným či veľmi podobným sujetom v španielskej tradícii. B. Ulašín pri porovnávaní vychádzal zo zbierok španielskych rozprávok a povestí, ktorých autormi sú Aurelio M. Espinosa (2009, 1. vydanie 1946 – 1947), José María Guelbenzu (2006), Aurelio del Llano Roza (1993) či Ángel Hernández Fernández (2013). Aj slovenského čitateľa by isto zaujali názvy týchto španielskych variantov našich rozprávok: *Myšacej bundičke* zodpovedá napríklad rozprávka *Los tres trajes* (Trojo šiat), *Jankovi Hraškovi* zasa *Pulgarcito* (Palček), *Nebojsa* má svoju paralelu v rozprávkach *Juan sin Miedo* (O smelom Janovi) alebo *El que no conocía el miedo* (Ten, čo nepoznal strach) a *Tri zakliate kniežatá* v *Tres animales de cuñados* (Tri zvery za švagrov).

Okrem hodnoty tohto diela z hľadiska šírenia slovenskej kultúry v zahraničí, sprostredkovania materiálu slovenských rozprávok pre zahraničných odborníkov zaoberajúcich sa ústnou ľudovou tradíciou, ponúknutia estetického pôžitku milovníkom rozprávok, publikácia je zaujímavá a inšpiratívna aj z hľadiska použitých prekladateľských postupov. Špecifický štýl Dobšinského úprav slovenských rozprávok predstavuje náročnú prekladateľskú výzvu a rovnako ako pri prvom zväzku, aj tu treba oceniť pozitívne kvality výsledného prekladu.

Prekladatelia kládli veľký dôraz na nájdenie vhodného ekvivalentu pri početných expresívnych slovách, vrátane frazém (*došarpaný* – *zarrapastroso*, s. 39; *stará škralbica* – *cachivache viejo*, s. 81; *hundravý* – *gruñón*, s. 83; *akoby sto besov bolo doňho skočilo* – *como si le poseyeran*

mil demonios, s. 116; *čoby ti hrom do matere!* – *¡que te parta un rayo!*, s. 143, *Žena, človečina smrdí, von s ňou!* – *¡Mujer, aquí huele a humano, fuera con él!*, s. 161); pri zastaraných slovách a historických reáliách (*svetlica* – *aposeno*, s. 33; *merička* – *celemín*, s. 77; *zeman* – *hidalgo*, s. 109) či zastaraných výrazoch s náboženským komponentom (*Bože, daj šťastia!* – *¡Buenos días os dé Dios!*, s. 40; *porúčeno Pánu Bohu* – *a la buena de Dios*, s. 41). Pozornosť si zaslúži zaujímavé riešenie slovnej hry vyskytujúcej sa v rozprávke *Myšacia bundička* – *El abrigo de ratita*, spočívajúce vo vytvorení sémanticko-fónických ekvivalentov k slovenským výrazom (*Ja som z Čižmicebice / Misicebice / Hrebenicebice zámku* – *Soy del castillo de Botitasdítas / Palanganagana / Peinedeine*, s. 13 – 15).

Tradičnú výzvu predstavuje aj preklad vlastných mien – proprií. Je zrejmé, že prekladatelia pristupovali k tejto úlohe po serióznej odbornej reflexii, čoho dôkazom je štúdia B. Ulašina zameraná na analýzu translačných riešení vlastných mien v prekladoch španielskych rozprávok do slovenčiny (výber španielskych rozprávok vyšiel v preklade Vladimíra Olerínyho v roku 1979 pod názvom *Figliar Pedro*). Osobitne sa v nej venuje motivovaným propriám, čiže menám, „ktorých význam priamo charakterizuje danú postavu či inú entitu“ (Ulašin, 2022, s. 173) a konštatuje, že v slovenských rozprávkach býva tento typ proprií využívaný oveľa častejšie než v španielskych. V zhode s názorom, že „tieto mená bolo potrebné preložiť, aby motivačná transparentnosť antroponyma zostala zachovaná aj v cieľovom jazyku“ (tamže, s. 175) autori zvolili originálne riešenia prekladu týchto jednoslovných kompozít: *Popolvár* – *Ceniciento*, *Nebojsa* – *Sinmiedo*, *Krivuliak* – *El Cojo*, *Janko Hraško* – *Juanito el Guisante*. Pripomínam, že takto postupovali už v prvom zväzku rozprávok z roku 2012, z ktorého možno spomenúť príklady ako *Tirahayas*, *Rompetroncos*, *Amasahierro* – *Valibuk*, *Lomidrevo*, *Miesižezezo* (Kovachova et al., 2012, s. 163–187). Prekladateľských riešení je naporúdzí vždy viac, celkovo však možno povedať, že pri preklade vlastných mien, frazém, ustálených slovných spojení, archaických slov či iných príznakových slovných prostriedkov prekladatelia pristupovali k textu citlivo, čo prispieva k vysokej kvalite výsledného textu v španielskom jazyku.

Na záver možno konštatovať, že druhý diel *Slovenských ľudových rozprávok* svojím výberom úspešne naplňa hlavný zámer autorov predstaviť španielskemu a hispanoamerickému publiku to najlepšie zo slovenského rozprávkového fondu. Pripomínam, že celkovo je aj s prvým zväzkom z roku 2012 do španielčiny preložených už tridsať rozprávok. Ide o kvalitne spracovanú publikáciu, ktorej rozprávkové texty sú vhodné pre všetky vekové kategórie a vďaka komentárom B. Ulašina aj pre odborné publikum.

RENÁTA BOJNIČANOVÁ,

Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

LITERATÚRA

Bojničanová, R. (2013). Valeria Kovachova Rivera de Rosales, Bohdan Ulašin, Zuzana Fráterová: *Cuentos eslovacos de tradición oral*. *Slovenský národopis*, 61(2), 201–203.

- Espinosa, A. M. (2009). *Cuentos populares recogidos de la tradición oral de España* (1. vydanie 1946 – 1947). Madrid: CSIC.
- Gašparíková, V., & Filová, B. (Eds.). (1993/2001/2004). *Slovenské ľudové rozprávky I. – III.* Bratislava: Veda.
- Guelbenzu, J. M^a. (2006). *Cuentos populares españoles*. Madrid: Siruela.
- Hernández Fernández, Á. (2013). *Catálogo tipológico del cuento folclórico en Murcia*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares.
- Kovachova Rivera de Rosales, V., Ulašín, B., & Fráterová Z. (2012). *Cuentos eslovacos de tradición oral*. Madrid: Ediciones Xorki.
- Kovachova Rivera de Rosales, V., & Ulašín, B. (Eds.). (2023). *Cuentos eslovacos de tradición oral II*. [Slovak national tales from the oral tradion II]. Madrid: Ediciones Xorki.
- Llano Roza de Ampudia, A. de (1993). *Cuentos asturianos: recogidos de la tradición oral*. Oviedo: Grupo Editorial Asturiano.
- Oleríny, V. (1979). *Figliar Pedro*. Bratislava: Mladé letá.
- Ulašín, B. (2022). Figliar Pedro. Španielske rozprávky a problematika prekladu vlastných mien do slovenčiny. In: S. Vertanová & S. Moyšová (Eds.), *Pohľady na literatúry román-skeho sveta* (s. 165–176). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Uther, H.-J. (2004). *The Types of Internacional Folktales: A Classification and Bibliography*. vol. 1. – 3. Helsinki: Finnish Academy of Science and Letters.

MARÍNA HRÍBOVÁ:

Nárečia Slovákov v Srbsku

[Dialects of Slovaks in Serbia]

Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2025, 208 s.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SN.2026.1.13> © 2026, Ivan Zafirović
This is an open access licensed under the Creative Commons

V druhej polovici roka 2025 vydala Univerzita Komenského v Bratislave monografiu *Nárečia Slovákov v Srbsku*, ktorej autorkou je Marína Hríbová. Publikáciu recenzovali traja renomovaní dialektológovia a vedecko-pedagogickí pracovníci: Ivor Ripka, dlhoročný pracovník Slovenskej akadémie vied a Univerzity Komenského v Bratislave, Marianna Sedláková, vedúca Katedry slovistiky, slovanských filológií a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, a Dragana Radovanović, vedecká poradkyňa Ústavu srbského jazyka Srbskej akadémie vied a umení v Belehrade a profesorka srbského jazyka v Kosovskej Mitrovici a vo východnom Sarajeve.

Monografia sumarizuje výsledky rozsiahleho, viac než desaťročného terénneho výskumu (2014 – 2025) slovenských nárečí v tridsiatich šiestich lokalitách so súvislým slovenským osídlením v Srbsku. Autorka nadviazala na výskum Jozefa Štolca zo 40. rokov 20. storočia a po takmer osemdesiatich rokoch uskutočnila opätovný celoštátne zameraný výskum slovenských nárečí v Srbsku. Keďže od vydania Štolcovej monografie *Reč Slovákov v Juhoslávii* (1968) uplynulo takmer šesť desaťročí, výskum M. Hríbovej predstavuje mimoriadne dôležité a aktuálne doplnenie poznatkov o slovenskej enkláve na Dolnej zemi.

Predmetom monografie sú slovenské nárečia v prostredí slovenského spoločenstva v Srbsku. Autorka recenzovaného diela sa vo svojej vedeckej činnosti dlhodobo zameriava na interdis-